

Morgunblaðið/Skapti Hallgrímsson

Kirkjukórinn syngur við messuna er 100 ára afmælis kirkjunnar var minnst og hinn nýi hluti hússins enn fremur vígður.

Grenivíkurkirkja 100 ára

GRENVÍKURKIRKJA átti 100 ára afmæli fyrir skemmstu, eins og áður hefur komið fram hér í blaðinu. Björn Jónsson, formaður sóknarnefndar, hélt fróðlega tölu í kaffisamsæti sem öllum bæjarbúum var boðið til í tilefni afmælisins. Morgunblaðið hefur fengið leyfi Björns til að birta erindi hans og fer það hér á eftir óstytt:

ir Grýtabakka- og Höfðakirkna. Þær voru sem hér segir:

1. Sjóður Grýtabakkakirkju	1415,64
2. Andvirði kirkjuklukku sem seld var Lundaðrekukirkju	50,00
3. Andvirði Grýtabakkakirkju	107,91
4. Andvirði Höfðakirkju sem seld var örfin á uppboði Birni á Ljósavatni 385,00	
5. Sjóður Höfðakirkju	343,00
6. Gömul messuklæði seld á uppboði	12,20
7. Afgangur af kirkjuviðum seldur á uppboði	48,83
	(2462,60)
Skuld við sóknarprest	9,65

2472,25

„Góðir samkomugestir.

Við fögnum í dag 100 ára afmæli Grenivíkurkirkju og vígslu nýrrar kórbyggingar við hana. Af þessu tilefni þykir tilhlýðilegt að líta til baka og rifja upp brot af þeirri sögu sem tíminn hefur ofið utan um þetta merka hús á einni öld.

Hér verður þó aðeins stiklað á stóru og tind saman brot, aðallega úr kirkjuskoduðarbók og gjörðabók sóknarnefndar.

Fyrir rúmri öld var að finna í Grýtabakkahreppi fjórar kirkjur. Á Þönglabakka, í Laufási, á Grýtabakka og í Höfða. Kirkjan á Grýtabakka var lögð á 1875 og 1893 var kirkjan á Höfða svo illa farin af fúa að ljóst var að henni yrði ekki við haldið.

Síðasta kirkjuskoduðin í Höfða var gerð 6. júlí 1885 af Kjartani Einarsyni prófasti. Þá var þetta bókað: „— ráðgert er að rífa hana (þ.e. kirkjuna) á næsta sumri og nú þegar gjörður undirbúningur til að reisa nýja kirkju í prestakallinu.“

Ekki er fullljóst hvers vegna kirkjunnar var valinn staður hér. En þar hefur trúlega ráðið miklu að ábúendur kirkjujardarinnar Höfða, Þórður og Baldvin Gunnarssynir, áttu Grenivík. Þessum tveimur jörðum var síðan makaskipt árið 1891, enda svipaðar að dýrleika. Þannig komst Höfði í eigu ábúenda sinna en Grenivík varð kirkjujörð.

Veturinn 1885–1886 var svo kirkja reist í Grenivík. Til verksins var fenginn Snorri Jónsson frá Oddeyri. Tók hann það að sér upp á akkórð fyrir 869 kr. Þegar kirkjan stóð tilbúin sumarið 1886 hljóðaði byggingarreikningurinn upp á kr. 2472,25.

Hann sundurliðast þannig:

Trjáviður	1185,49
saumur	58,00
farvi og olfa	28,03
ýmislegur kostnaður	127,73
Innifalið í honum var m.a. fæði fyrir Jón Ásmundsson múrara kr. 8,80 og vinnulaun við málningu kr. 3 sem hefur samsvarað 1,5 dagsverki. Þess má geta að kirkjan var aðeins máluð utan. Var reyndar ekki máluð innan fyrr en níu árum síðar, 1895.	

Til að standa straum af kostnaði við bygginguna voru notaðar eign-

Þessi skuld við sóknarprestinn að upphæð 9,65 kr. var eina skuld kirkjunnar að lokinni byggingu.

Ekki var hin nýja kirkja ríkmannlega búin. Hún var ómáluð innan, þar var engin altaristafla, enginn ljóshjálmur, enginn ofn til upphitunar.

Eignum kirkjunnar er lýst í vísitafugjörð Benedikts Kristjáns-sonar prófests í Múla 22. júní 1888. Þar stendur þetta:

Messuskrúði kirkjunnar;

1. Altarisklæði fornt og slitnið úr silki með upphleyptum rauðum rósam á gulu borði.
2. Altarisdúkur úr hvítu lérefni með kögri.
3. Nýlegur messuserkur.
4. Tveir höklar úr flaueli, annar með gulum vírkrossi og borðum umhverfis, en hinn sem er forn er með hvítum atlatkrossi og borðum.

Kirkjuáhöld:

1. Þrír ljósaftjakar allstórir og fornir úr drifnu látúni.
2. Fjögur ljósaftjöld hvert með tveimur ljósaftjum allt úr þjátri.
3. Skírnarfat og kanna úr tinni.
4. Tveir kaleikar úr silfri gylltir innan með tveimur patínudiskum úr silfri og er annar þeirra gylltur að ofan með tveimur patínudúkum.
5. Þrjár klukkur allstórar og hljómgóðar, eru tvær af þeim á ramböldum úti í klukknaporti; sem þarf bráðrar aðgjörðar sökum fúa sem kominn er í stöpla þeirra.

Í bókum á kirkjan tvær Wesen-hússbiblíur, fornar og slitnar, nótnabók P. Guðjónsens, fjórar sálmaabækur, tvær af hinum elstu og tvær af hinum nýjustu, sem kirkjunnar hafa verið gefnar af forstöðumönnum lestrarfélags í Grýtabakkahreppi.

Mest af þessum munum sem upp eru taldir munu hafa komið úr Höfðakirkju. Þar á meðal klukknaportið. Það stóð reyndar ekki lengi, það fauk og brotnaði í spón 1890 og annað var byggt í staðinn fyrir kr. 51,17.

Árið 1895 er kirkjan máluð og er henni svo lýst í vísitafu Árna prófests Jónssonar 21. júlí 1897.

Að innan er hvelvingin dökkblá, veggir bleikir, súlur og loft neðan

hvítt, sæti og bekkir eikarmálaðir, prédikunarstóll og altari kambmálað með gylltum listum, gesims hvítt með brúnum listum og gluggar hvítir. Að utan er kirkjan grá með hvítum krossi.

Í sömu vísitafugjörð er þess getið að söfnuðurinn hafi gefið kirkjunnar nýtt og vandað orgel sem notað sé við guðspjónustuna.

Þann 26. sept. 1906 vísitar Árne prófastur Jónsson enn. Þá er þetta bókað:

Ein af konum safnaðarins, Þóra Jónsdóttir á Kljáströnd, hefur gefið kirkjunni vandaða söngtöflu á síðastl. ári en nú í ár hafa konur safnaðarins gefið kirkjunni messinglampa með 7 ljósum, fagran og vandaðan og sömuleiðis olufmálaða altaristöflu í eikarramma, gjörða eftir malverki C. Block. „Komið til mín allir þér sem erfiðir“ o.s.frv. Gripir þessir munu hafa kostað allt að kr. 300,00 og ber að votta gefendunum þökk og virðing fyrir þessum höfðinglegu gjafir.

Árið 1912 er ráðist í það að byggja forkirkju og turn. Þá er klukknaportið rífið og sett sálhlið í staðinn en klukkunum komið fyrir í turninum. Húsið er einnig málað utan, veggir hvítir og turnþak grátt.

Þess sér víða stað í vísitafugjörðum og fundargjörðum sóknarnefndar og safnaðarfunda að mikið er rætt um nauðsyn þess að kaupa ofn í kirkjuna. Alltaf steytti þó umræðan á sama skerlin. Fjárskorti. Verulegur skriður komst fyrst á það mál 1924 þegar Ingimundur Árnason gaf organistalaun sín það ár, 50 kr. í ofnsjóð. Ofninn var keyptur tveimur árum seinna og kostaði uppkominn með skorsteini á sjöunda hundrað króna.

Næstu 35 ár eða svo verða engin stórtíðindi í sögu kirkjunnar. Í febrúar 1957 brotnaði turnspíran af í ofviðri. Gert var við hana til bráðabirgða en ljóst var að hér þyrfti meira við. Farið var að bera á fúa í turni, einnig stöðum og fótstykki, einkum á norðurhlíð. Snorri Guðmundsson byggingarmeistari á Akureyri var fenginn til að athuga kirkjuna og gera tillögur um endurbætur. Í samráði við Snorra tóku Þóróddur Jónsson og Ingólfur Benediktsson að sér að framkvæma gagngerða viðgerð á henni sumarið 1960.

Turn var að mestu leyti endurnýjaður, skipt um víði og klæðningu á norðurhlíð og nýjar stóðir settar, pappklædd súð sett undir þakjárn, gólf í kór endurnýjað, skipt um alla glugga og hvelving klædd innan. Allt málað utan og innan.

Kirkjan var síðan endurvígð 23. okt. 1960 og um leið haldið upp á 75 ára afmæli hennar. Í því tilefni

bárust henni margar góðar gjafir. Skírnarfontur, sálmanúmeratafla, ljósakróna og ljósprentuð Guðbrandsbiblíja svo eitthvað sé nefnt.

Í sambandi við endurbætur kirkjunnar 1960 var mikið rætt um stækkun á henni. Voru gerðar tvær tillöguteikningar um stækkun, en af framkvæmdum varð þó ekki. Mun mönnum hafa þótt í heldur mikið ráðist fyrir kirkju sem átti enga sjóði.

En þegar fór að nálgast 100 ára afmæli var aftur farið að tala um stækkun. Og á aðalsafnaðarfundi 28. okt. 1984 var samþykkt tillaga þess efnis að byggður verði nýr kór við kirkjuna og verði því verki lokið 1986.

Það er mikið vandaverk að byggja við 100 ára gamla kirkju svo vel fari. Þess verður vel að gæta að engu sé spilt hvað varðar útlit og samræmi og byggingarstíl sé í engu misboðið. Þess vegna var strax leitað til þeirra tveggja manna sem við vissum færasta til að taka að sér verkið. Báðir hafa um árabíl unnið við endurnýjun og viðhald gamalla húsa, oft í góðri samvinnu, Hjörleifur Stefánsson arkitekt og Sverrir Hermannsson byggingarmeistari.

Nú þegar þessari viðbyggingu er lokið er vandséð að hægt hefði verið að fá aðra betri til þessa starfs. Það er einróma álit manna að handbragð Sverris og félaga hans á þessari byggingu sé einstakt, enda er hvert þeirra handtak unnið með þeirri virðingu fyrir viðfangsefninu sem aðeins góðirsmiðir hafa til að bera.

Áðir sem hafa unnið að þessu verki eru Kristján Benediktsson sem sá um málningu með sínum mönnum og þeir bræður Jón og Friðrik Þorsteinssynir sem steyptu grunn.

Öllum þessum mönnum og öðrum sem við sögu hafa komið skulu hér þökkúð góð störf og vel af hendi leyst.

Áfanga er lokið, en fyrir liggur að á næsta ári verði að halda áfram. Skipta þarf um klæðningu á öllu húsinu, einangra það og styrkja stóðir. Glugga þarf að setja með upprunalegu sniði. Þegar þessu er lokið mun kirkjan okkar komin í það horf að hún ætti hæglega að geta staðið í 100 ár í viðbót.

Hér hefur verið stiklað á stóru í sögu Grenivíkurkirkju, en aðeins talað um húsið sjálft, tæpast minnst á þá marglitu sögu sem þar hefur gerst innan veggja. Sögu sem eðli sínu samkvæmt hefur spannað allt frá mestu gleði til dýpstu sorgar. Þá sögu er ekki ástæða til að rekja hér, enda ekki hægt.

En þó verður ekki komist hjá því að minnst þeirra manna og kvenna sem starf kirkjunnar hefur þýngst hvílt á þessi 100 ár, organista og presta.

Orgel var fyrst keypt í kirkjuna 1895 eða 96. Ekkert er vítað með vissu um það hver fyrstur lék á það orgel eða hver gegndi störfum organista fyrstu 12 árin.

Á safnaðarfundi 7. júní 1908 bauð sóknarpresturinn, sr. Árni Jóhannesson, að synir hans Þórhallur og Ingimundur skyldu spila í kirkjunni án endurgjalds eins og sl. ár. Á þessu má sjá að Þórhallur hefur verið 16 ára þegar hann byrjaði að spila í Grenivíkurkirkju en Ingimundur 12 ára. Á sama fundi var samþykkt að greiða í orgelsjóð 50 kr. sem jafnað yrði niður á sóknarörbörn. Nýtt orgel var keypt 1912. Þá var það gamla selt fyrir 50 kr. sem voru síðan notaðar til að stofna Orgelsjóð Grenivíkurkirkju.

Dætur sr. Árna, Gunnhildur og Steingerður, gegndu einnig organistastörfum ásamt þeim bræðrum og hélt svo allt til 1928 er sr. Árni var látinn og fjölskyldan flutti burt.

Á 20 ára organistasögu þeirra Grenivíkursystkina mun hlutur Ingimundar hafa verið lang stærstur. Áhrif hans á sönglífið hér í sveit voru mikil og varanleg og vilja ýmsir meina að við lifum á þeim enn.

Árið 1928 var Jóhanna Guðmundsdóttir á Lómatjörn ráðin organisti og starfaði í eitt eða tvö ár. Þá tók við Jóhann J. Kristjánsson læknir í Grenivík og gegndi organistastarfi til 1937. Næstu 10

ár var Anna Jónsdóttir á Sunnuhvoli organisti en þá tók við starfinu Baldur Jónsson á Grýtabakka. Fyrstu árin þar á eftir mun Anna hafa spilað tíma og tíma til skiptis við Baldur, en frá 1955 sá Baldur alveg um starfið þar til hann varð bráðkvaddur við orgelið í fermingarmessu á skírdag 1979.

Margir söfnuðir eiga við þann vanda mestan að stríða að eiga í sífelldum erfiðleikum með að ráða organista. Hér gegnir öðru máli. Allt frá því er Ingimundur Árnason settist fyrst í orgelstólinn 12 ára gamall hefur það sæti verið vel skipað.

Við hið sviplega fráföll Baldurs Jónssonar 1979 óttuðust margir að nú mundi leggjast af hið blómlega sönglífi sem hér hafði lengi verið. Þá vildi það okkur til happs að Björg Sigurbjörnsdóttir var nýlega flutt hingað. Hún tók að sér organistastarfið með svo til engum fyrirvara, þá reynslulaus í kórstjórn, en hefur nú í 7 ár skilað prýðilegu verki og haldið merki forvera sinna vel á lofti.

Ef segja má að við höfum verið heppin með organista þá er ekki síður hægt að segja að við höfum haft góða presta. Sumir hafa að vísu stoppað stutt hjá okkur en aðra höfum við haft þeim mun lengur. Á 100 árum hafa aðeins 6 prestar þjónað Grenivíkurkirkju.

Hinn fyrsti var jafnframt síðasti prestur í Höfða, sr. Gunnar Ólafsson. Hann þjónaði hér í 6 ár. Hann var orðinn nokkuð við aldur þegar kirkjan var flutt hingað frá Höfða og fékk lausn frá embætti 1892.

Þá tók við ungur prestur, sr. Árni Jóhannesson og kom frá Þönglabakka. Sr. Árni er eini presturinn sem setið hefur í Grenivík. Hann var prestur hér til dauðadags 1927, eða 35 ár. Þá var Grenivíkurprestakall lagt niður og sóknin lögð undir Laufásprestakall og hefur svo verið síðan.

Það má segja að spor sr. Árna sjaist að vissu leyti enn. Hann hafði til að bera persónu sem sýnaði að og sat þennan stað með mikilli reisu. Hans verður lengst minnst fyrir tvennt. Hann var söngmaður mikill og orðlagður hestamaður. Glögglega má heyra á því fólki sem enn man sr. Árna hve allir hafa virt hann og dád.

Eftir sr. Árna kom Þorvaldur G. Þormar. Sr. Þormar var vinsæll maður og skemmtilegur og góður félagi. Hann var prestur okkar í 31 ár eða þar til hann varð að láta af embætti vegna heilsuþrestra.

Sr. Birgir Snæbjörnsson var kosinn prestur hér 1959, en var kallaður til sinnar heimabygðar á Akureyri strax árið eftir. Næsti prestur gerði hér einnig fremur stuttan stans. Það var sr. Jón Bjarnman. Hann var hér í fimm ár, 1961–1966.

Núverandi prestur sr. Bolli Guðavasson hefur verið hér í 20 ár og er þar með kominn í höp hinna þaulsætnu presta, sr. Árna og sr. Þormars. Enn á hann þó nokkur ár í það að þjóna jafn lengi og þeir, en það er heldur ekkert fararsnið að sjá á honum.

Margt fólk hefur lagt fram krafta sína til að gera safnaðarstarf hér mögulegt þessi 100 ár. Öllu þessu fólki er okkur sem nú byggjum Grenivíkursókn skylt að þakka hér og nú, jafnt þeim sem farnir eru héðan af heimi sem hinum.

Prestunum sem hafa borið okkur dropa af hinu lifandi vatni, prestkonum sem hafa staðið við hlið þeirra í öllu þeirra starfi. Organistum og söngfólki sem hefur lagt fram mikið og óeigingjarnt starf. Sóknarnefndarmönnum sem jafnan hafa leitast við að gera hlut kirkjunnar sem bestan. Fólkinu sem hefur haldið uppi safnaðarstarfinu hér með því að mæta í kirkju. Því hvað gagnaði að hafa góðan prest og góðan kirkjukór ef enginn mætti í messu?

Síðast en ekki síst vil ég þakka ykkur sem komuð og tókuð þátt í þessum fagnaði í dag og gerðuð með því daginn eftirminnilegan. Hundrað ár eru liðin. Ef við lifum til baka sjáum við að í þessum söfnuði hefur ríkt eining og friður.

Megi sá friður vara.“